

Svatoslav Böhm

Malíř, grafik a designer Svatoslav Böhm se narodil 12. února 1934 ve Žďáru nad Sázavou. V letech 1950 až 1954 studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Brně. Zakládající člen mezinárodního sdružení Klub konkrétistů, skupiny A13 v Krnově, uměleckého sdružení Kontrast v Ostravě a člen Unie výtvarných umělců České republiky. Svými díly je zastoupen ve veřejných i soukromých sbírkách tuzemských i zahraničních (především ve Francii, Německu, Rakousku a USA). Je autorem řady realizací v architektuře, plakátů, knižních obálek a grafických úprav knih, firemních značek a logotypů, drobné grafiky a realizací v oblasti výstavnictví. Žije a pracuje v Krnově.

Na čas se už zdálo, že léto roku 1997 bude označováno za konečné datum volné tvorby krnovského umělce Svatoslava Böhma. Jeho ateliér byl tehdy zasažen katastrofální povodní. Voda a bahno vymazaly a zničily téměř veškeré Böhmovy kresby, grafiky, reliéfy, návrhy na knižní obálky, ale i dokumentaci k řadě návrhů a realizací v architektuře. Vypadalo to, že brutální zásah přírodního živlu bude znamenat definitivní konec všem jeho výtvarným aktivitám. Každý konec je ovšem vždy řízením vnitřní nutností propojen s počátkem, jež očistěn kataklyzmatem tragických událostí znamená vždy příchod něčeho nového a svěžího, co v sobě kdesi uvnitř skrývá dědicství předešlého. Myslím, že nejen pro Krnov, s nímž jsou autorův život a dílo již neodmyslitelně svázány, bylo velkým štěstím, že Svatoslav Böhm zničení své uchovávané materiální autorské paměti nakonec pochopil jako výzvu osudu. Nezalekl se jí a nerezignoval. Naopak – s tragédií se vyrovnal ryze výtvarným způsobem – ze zbytků zmokvaného a rozpadlého nábytku, umístěného v ateliéru vytvořil dřevěný reliéf své nové éry – Oltář pro vodního boha.

V tomto novém počátku, i v tom, co následovalo a následuje dál, S. Böhm potvrzuje, že se návrat nikdy neodehrává na stejné úrovni, že domnělý kruh bezvýchodnosti je vlastně a nutně díky zkušenosti a paměti evoluční spirálou, v níž se to minulé v kontaktu se současným zhodnocuje v nových kvalitách. Nový počátek naznačil novou možnost, jak zacházet s dřevěnou matérií.

Od té doby, kdy si v polovině šedesátých let mohl v krnovské továrně na varhany vyzkoušet, co všechno je možné se dřevem podnikat, pracoval s tímto materiálem především v intencích nové citlivosti a z ní vycházejícího konkrétistického hnutí zdůrazňujícího vedle racionalistického zacházení s výtvarnými prostředky rovněž respekt k materiálu a tematizování jeho vlastností a daností. Mimochodem Svatoslav Böhm patřil k zakladatelům Klubu konkrétistů, jednoho z výrazných spolků vzniklých v době neopakovatelné tvůrčí expanze 60. let. Respekt ke dřevu a otevírání jeho vrstev, variace na jeho vlastnosti, repetice základního tvarového či znakového nebo liniového elementu ve vždy předem striktně vymezených racionálních vzorcích a obrazcích – to bylo pro Böhmovu tvorbu charakteristické už tehdy. Stejně jako využívání několika vrstev mořidel, dodávajících výslednému dřevěnému reliéfu nezaměnitelný, měkce působící barevný nádech respektující charakteristickou kresbu let.

Co nového se tedy objevilo v Böhmově tvorbě po roce 1997? Především je to zdůrazněná emocionalita. Ta byla sice přítomna i v jeho raných kresbách z konce padesátých a začátku šedesátých let, kdy spolu s dalšími mladými autory projížděl devastovanou krajinou Ostravska a pomocí tuše a uhlu zaznamenával velmi senzitivním rukopisem situaci krajiny – haldy, kaliště, těžní věže. Některé z těchto kreseb,

kteří snad zázrakem unikly zkáze, vystavil vloni na své prezentaci na zámku v Linhartovech. Pozvolným přechodem k informálnímu jazyku a od něj záhy k racionální konkrétistické výpovědi ovšem tato autorská emocionální poloha ustoupila do pozadí.

Teprve až násilný přerýv jakoby mu umožnil znovu se vrátit k tomu, co bylo důležitým činitelem jeho raného díla. Od konce devadesátých let dodnes proto vzniká stále narůstající řada reliéfů, v nichž autor z dřevěné plochy vytváří jakési projekční plátno pro citové působení. Pracuje s plochou především tak, že nerovnoměrně strhává vrstvy v neurčitě ohraničených plochách a do nestejných hloubek. Patrná je zde reminiscence na informel, na jeho drásání a ničení. Ovšem jde o podobnost spíše vnější. Díky volené měkké barevnosti je tento existenciálně vyznívající akcent umenšován a patrné je, že autor tíhne spíše k melancholii než k existenciální dramtizaci. Nejde zde totiž o samoučelné materiálové ničení, jde o vcházení do jádra hmoty, jde o jakési ohledávání čehosi, snad prvotního, co stojí v základu samotného tvůrčího aktu, co bylo ostatně přítomno i na počátku formování této specifické živé hmoty, jakou dřevo bezpochyby je. Postupným a nepravidelným odebráním vrstev tedy S. Böhm dává divákovi nahlédnout do skrytých zákoutí zvolené matérie a skrze ni snad i někam hloub do sebe samého.

V reliéfech z posledních dvou let, prezentovaných i na výstavě v ostravské galerii Magna, je pak možné vysledovat stále silnější Böhmovo tendování k propojování obou poloh své dosavadní tvorby. Na reliéfech je přítomna jak nepravidelnost, tak i řád a uspořádanost v jakési souhlasné polaritě, v níž ztrácí na významu otázky obracející se k tomu, zda se na těchto plochách řád právě rozpadá nebo teprve formuje. Daleko podstatnější je, že se zde odehrává cosi, v čem ani destruktivní ani konstruktivní pól není opatřen negativním znaménkem. Snad nejvýrazněji a nejexplicitněji je to patrné na reliéfu Šachovnice – racionální sklad dvou pravidelně se opakujících barevných polí odkazující ke královské hře, v níž pravidelnost opakujících se plošek zastupuje sám svět, na němž nebo v němž se pohybují figury podle intence kohosi vyššího, kdo jim udává směr. Na Böhmově šachovnici ovšem nenajdeme figury – je to svět bez aktérů. Ovšem svět, v němž predikovaná a očekávaná pravidelnost a striktnost vymezení jednotlivých polí je autorem záměrně narušována. Domnívám se, že právě na této šachovnici se dá vysledovat Böhmovo zásadní poselství o tom, že existence je neustále zakládána na bilanci – na tenké struně rozepjaté mezi dvěma vymezenými póly. Bez vyvažování a ostatně i bez samotných pólů, které dávají vzniknout oné kreativní rozepjatosti, by asi nebylo vůbec nic. A to by bylo hodně málo.

Martin Mikoříšek

Galerie Magna, Bieblova 3, 702 00 Ostrava / výstava potrvá od 25.6. do 30.7.2008

Tento projekt je realizován za finanční podpory statutárního města Ostravy a Městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz

Porušení disciplíny, 2007, dřevěný reliéf, 62 x 62 cm

foto: Ladislav Steininger a Jiří Žižka (portrét)